

a testi egészség ápolásáról, a rendszeresség és célszerűség szolgálatában álló életmódról is hallanak a fiúk. — Az összejöveteleken kívül is, a csapat szellemi életét a tevékeny gyakorlataiasság jellemzi. A csapat szokásainak megtartása, hagyományainak tisztelése, magyar könyvek olvasása, népdalok éneklése, a cserkészszajbó kiadványainak (Magyar Cserkész, Vezetők Lapja) állandó forgatása, ill. magyarázása tudatossá teszi a fiúkban a cselekvő magyar eszményt. A csapati belső életéhez tartozik az ügykezelés is: állományvezetés, irattárkezelés, szolgálatvezetés, igazolási ügyek, táborozási ügyvitel stb. adják az alapját a cserkészadminisztrációnak; nemikevesbbé fontos természetesen a csapat gazdasági vonatkozású ügyeinek lelkiismeretes szolgálata is (a pénz és anyag nyilvántartása és kezelése, költségvetés készítése, bevételek és kiadások pontos vezetése stb).

A kötet III. része a szabadtáborban folyó cserkészélettel foglalkozik. Bőséges és kimerítő tájékoztatást ad az őrsi akadályversenyek, portyázások lebonyolítására (akadályok megválasztása, elhelyezése, feladatok elbírálása pontozás alapján, különböző megfigyelések, stb), kirándulások megszervezése (regényes keret, a hely megválasztása, menetelés, pihenő, stb). — Öt fejezetben tárgyalja a táborozás fontos voltát cserkészszempontból. Mindenekelőtt felsorolja a jó tábor feltételeit, tanácsokat ad a tábor előkészítésére (tervkészítés, táborhelykeresés, felkészülés, csomagolás, stb), végül pedig a tábori élet lefolyásáról tájékoztat. A táborépítés, honfoglalás annak minden nehézségével és szépségével. A tábori élet megszervezése, a napirend elkészítése, a napi munkák elvégzése, a közös ellátás, a foglalkozások, végül a táborbontás befejező munkáival nehéz és felelősségteljes feladatokat ró a parancsnok vállára. — Az állótáborokon kívül szól a mozgó és a különleges táborokról (kiscserekész-tanyázás, regős, téli, vízi és külföldi táborok). Tájékoztató még a cserkészrepülés munkájáról, valamint a repülőtáborok rendezésének általános irányelveiről. — Utolsó fejezete a szünidei cserkészélet feladatait a víziéletben, a közös játékban, esetleg táborbúzekben, éjjeli kirándulásokban, gyógynövénygyűjtésben, stb. jelöli meg.

A függelékben a csapatokat érintő egyes cserkészrendelkezéseket, szabályokat, valamint cserkészcsapatok szervezése, munkaszüneteltetése, igazolásokra, ruházati szabályokra vonatkozó tudnivalókat adja és felsorolja a jelentősebb központi cserkészintézményeket (Cserkészház, Cserkészpark, vízitelek, repülőtelepek, kiadónivaltal Cserkészbolt, cserkészrepülőműhely kft.). — A kötet a cserkészkiadványok jegyzékével zárul. — Gyakorlati irányú útbiztatásaival elsősorban természetesen a cserkészvezetők nélkülözhetetlen segítőtársa a könyv, alkalmas segítőtje azonban sok kérdésben annak a tanárnak is, ki gyermekeit munkáltató oktatással neveli, tanítványaival kirándulásokat tesz, hogy velük játszva, vagy növénygyűjtve, esetleg munkatáborban együtt élve, közelebb kerüljön az ifjú lelkehez és azt biztos alapokon állva szeretettel vezetni tudja.

Alpár Gyula.

Dr. Sághelyi Lajos, Gyakorlati útmutató a földrajz tanításához.
Budapest, 1943.

A szerző munkájának előszavában kifejti, hogy a könyvében felsorakoztatott tanulmányok célja gyakorlati útmutatás és ugyanakkor kísérletek, gondolatok megfigyelések eredményei alapján tanácsadás, útbiztatás a földrajz tanítási módszeréhez. Nem kidolgozott óraterveket ad, hanem sok irány-

ban hasznosítható gondolatokat; nem köti az egyént és nem korlátozza a tanár szabadságát. És itt hangsúlyozottan kell kiemelni azt a tényt, hogy valóban teljes csődöt jelent az uniformizálás az óra felépítésében, menetében, módszerében, hisz kétségtelen, hogy nincs két azonos módon kidolgozott óra! A tanár egyéniségének érvényesülése elé tehát nem szabad gátat vetni!

A tartalmas munka a függelékkel együtt 23 fejezetre tagolódik. Mindegyik értékes láncszeme a széles síkon mozgó és a geográfia-tanítás igen nagy területét felölelő tanulmány sorozatának. A szerző részletesen foglalkozik a földrajz nevelőerejével, a munkaközelelveivel, a tananyag helyes kiválasztásának módjával. A földrajz-tanítás alapját nagyon helyesen a tájban, a tájegységi elemeknek gondos kiválasztásában és állapot megismertetésében látja. A táj rányomja bélyegét az emberi élet, növény- és állatvilág jelenségeire és az egész organizmus kölcsönhatásaira. Legközvetlenebb, hozzánk legközelebb eső és legkisebb táj a mi vidékünk, szülőföldünk; szől ennek a tanulóval való megismertetéséről, fontosságáról és mint a tanítás kiindulási alapjáról, valamint a földrajzi megismerés alapjának, a megfigyelésnek alapjáról.

Az 5. fejezetben a földrajz és honvédelem kapcsolatát taglalja. „A mai magyar nevelés célja az, hogy az ezeréves hazáit visszaszerezhessek és megtarthassuk; hogy az ifjúságot a jövő feladatára előkészítsük. Nevelésünknek minden elve ennek a feladatnak a szolgálatába állt.”

A következő fejezetben a tananyag kiválasztásáról van szó, majd a koncentráció elvéről a földrajz tanításban. Szükséges, hogy a földrajztanár és kortársai kölcsönösen alkalmazzák tárgyaikban a koncentrációt, de az még nem elég, ha tanártársunk tárgyaiban csak a földrajzi helyek megkeresésére szorítkozik; a kapcsolat oknyomozó legyen, földrajzi gondolatú.

A 8. fejezetben a tananyag elrendezésével, a tanmenetekkel kapcsolatban összehasonlítást tesz a régi és a mai felfogás között. Az óra menetét illetően a számonkérésnél nagyobb lehetőséget biztosít a felelőnek összefüggő, folyamatos előadásra, amit az osztály növendékei megbírnak. Ily módon az osztályt kellően foglalkoztatni lehet. Az új anyagra való áttérés kérdésválasztással indul; következik a megoldás, kidolgozás, amelyre a szerző példákat közöl. Igen érdekes az összehasonlítás a munka céljának egyszerű megjelölése és az eleven, való élettel teljes célmegjelölés között. „Régen: Ma: Hollandiáról fogunk tanulni; ma: Hollandia a független elhódított ország”. Vagy: A mai órán Japánról lesz szó; Japán a Csendes-óceán Angliája”. Valóban „A szaktanár megítélésétől függ, hogy több felvetődő gondolat közül azt tűzze, vagy tűzesse ki központi munkafeladatul, amely a legátfogóbb, alkalmasabb a munkára, több a szuggesztív ereje, közelebb van a tanulók érdeklődési köréhez, fejlettségi fokához, melyik folyik közvetlenül a gyakorlati életből, melyiknek nagyobb a nevelőereje”.

A tanítás alakjának tárgyalásánál ismerteti a közlő (előadó), kérdve-kifejtő és beszélgető módszert; tüzetesen felsorolja és magyarázza mindegyik előnyét és hátrányát, majd összegezőképpen a korszerű iskola tanítási alakjaként a beszélgető módot találja célravezetőnek. E mellett azonban kell, hogy alkalmazzuk a kérdve-kifejtő alakot is, sőt még bizonyos esetekben, pl. ha egy táj jellemző vonásáról, képről, vagy eseményről ad elő a szaktanár, a közlő módszernek is helyt kell adni. Nagyon megnyugtató a szerző álláspontja, mert sokan az előadó alakot már teljesen elejtették.

Alaposan és aprólékosan feldolgozza Sághegyi a szemléltetés elvét, módjait, a kirándulások fajaát, az itt szükséges tennivalókat, a diómbormű tér-

képet, a homokasztallal való munkát, valamint a különböző földrajzi kísérleteket. Nagy körültekintéssel és részletességgel ír a térképről, ennek használatáról, hogy a térkép a tanítás központja és alapja, akkor a térképolvasásba való bevezetésnek nagy figyelmet kell szentelnünk“. Kétségtelen, hogy a térkép megismerésének abc-je a térképolvasás.

Helyet kapnak a műben a földrajzi munkanapló, a térképen való tájékozódás kérdése, a földrajzi gyűjtőmunka, a tanuló munkáltatása, házi feladatai; mind a szokott alapoossággal.

Számos szempont szerint foglalkozik a tanárnak az órára való készülésével, majd a földrajzi tankönyvvel, annak szükségességével és végül a függelékben jó példákat ad az egyes földrajzi tájak korszerű feldolgozására.

A mű szerkezete jó felépítésű, stílusa világos és könnyed. Ábrái gondosak, ügyesek, jól kiválasztottak. Elenyészően csekély sajtóhiba található. Az értékes, nagy felelősséggel, pedagógiai szaktudással és kitűnő gyakorlati érzékkel megírt munka a polgári iskolai tanárok számára készült, de minden bizonyossal hasznos segítőtárs lehet a gimnáziumi tanárnak is.

Devich Andor.

Nyíró József, Néma küzdelem. Budapest, 1944. 576 old. Révai kiadás.

Nyíró könyvei az esztétikai tárgyaláson felül egyéb feladatok elé is állítják az iskola emberét. Legújabb alkotásáról is azt mondhatjuk, hogy ez a könyv nemcsak az irodalom ügye, hanem szoros szálak fűzik az u. n. nemzetisemeti tárgyak eszmeköréhez.

Egy erdélyi (mezőségi) falu szörványmagyarságának sorsát, néma küzdelmét írja le közvetlenül az első világháború előtti időkből. — Az idegen beáramlás hullámaiban egyre kisebbre olvad a magyar szigetecske. A magyar réteg a maga szegénységében alig tud ellenállni a lassú, titkos, észrevétlen beolvasztási kísérletnek. A tagosításnál a földet elsősorban nem ők kapják. Aki földhöz akar jutni, vagy kiosztott pár holdacsckájára kedvezőbb fizetési feltételeket szeretne kapni, annak — úgy intézik a fortélyos vezetők — hitet kell változtatnia. Az pedig köztudomású, hogy Erdélyben a vallás és nemzetiség szoros kapcsolatban állanak egymással.

A mű nem regényes, de nem is regény a szónak általános értelmében. Inkább életkép. Irodalmi eszközökkel alig stilizált valóság. Mondhatnók róla azt, hogy monumentális, azt is, hogy élettől duzzadó, vagy megrázó. De röviden csak így jellegezzük: *emberi*. A szerző a regényírásnak csak a külsőségeit használja. Ilyenek leíró, megjelenítő részletei. Ezek akár az emberi pszichére vonatkoznak, akár az őszi estébe süppedt falu életét festik, nagyvonalúságban, plasztikus erőben és mélyrenéző ábrázolásban az író egyik legnagyobb szabású művészi ovne-jei közül való. Kiemeljük a szörvány-magyarság karácsonyestéjének leírását. Menyes ennek a szentestének az érzékeltetése minden affektált szentimentalizmustól, sőt szinte hidegen érint és dermedt az ünneplés reális, nyomasztó hangulata. Egyéb fejezetekző természetleírásai s a falu érzületvilágát tükröző lélekrajzai is művészi tudatosságról, az alkotás mesterségbeli eszközeinek ismeretéről és ösztönös ábrázolókézségéről tanúskodnak. (Az ébredő és ébresztő tavasz érzékletes leírásának szinte klasszikus iskolamintáját találjuk a 547—9. oldalon.)

A szerző alapeszméjét a szereplők néma elmélkedései és helyzetmérlegeléseik fejezik ki. A pozitív és aktív nemzetiségpolitika számos megfontolandó